

RESTAURATIE BOOMGAARD VEELUST ABTSWOUDE 19 ABTSWOUDSE BOS

KNNV afd. Regio Delft

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

KNNV afd. Regio Delft
Postbus 133
2600 AC DELFT
email: afd.RegioDelft@knnv.nl
www.knnv.nl/afd.RegioDelft

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2. Boomgaard Veelust	1
3. Restauratie	2
4. Beschrijving vruchtbomen	3

Bijlagen

Bijlage 1 Plattegrond (mei 2008)
Bijlage 2 Ontwerptekening (juli 2007)

Copyright: KNNV afd. Regio Delft, 6 juli 2008

Foto voorkant: boomgaard Veelust, foto Huub van 't Hart

Auteurs: Huub van 't Hart, Ben Lemmers en Robbert Schimmel

Druk: huisdruk, Delft

Referentie: Restauratie Boomgaard Veelust, Abtswoude 19, KNNV afd. Regio Delft, juli 2008. Overname is toegestaan met bronvermelding.

1. Inleiding

Langs Abtswoude, de Tanthofkade en het Sint Maartensrechtpad liggen vijftien geriefhoutbosjes en een boomgaard, die al minstens tien jaar niet onderhouden werden. Het land waarop deze kleine landschapselementen liggen wordt gepacht door het Recreatieschap Midden-Delfland. Het beheer en onderhoud van deze terreinen wordt uitgevoerd door Groenservice Zuid-Holland (GZH), een dienst van de provincie Zuid-Holland, die het beheer en onderhoud van alle recreatieschappen in de provincie onder zich heeft. De geriefhoutbosjes dreigden te vervallen. Als knotwilgen niet regelmatig geknot worden, wordt de pruik te zwaar en waaien ze bij een flinke storm om. Dat is jammer, omdat deze bosjes al eeuwenlang door boeren zijn onderhouden en ze horen bij het landschap van de polder. Het zijn tevens belangrijke schuil- en foerageerplaatsen voor zoogdieren vogels, insecten en planten.

Voortvloeiend uit het verzoek aan de KNNV in het overleg van 6 december 2006 door GZH is een inventarisatie opgesteld van bestaande en uit te breiden geriefhoutbosjes en één nieuw geriefhoutbosje in het Abtswoudse Bos.¹ Dit rapport kan worden gedownload van www.knnv.nl/afd.RegioDelft/. Het rapport heeft geleid tot de vraag van GZH aan de KNNV om de geriefhoutbosjes te restaureren en te onderhouden. Een bijzonder onderdeel van het Project Geriefhoutbosjes is de restauratie van Boomgaard Veelust. Maarten van der Valk van GZH heeft voor de restauratie een budget beschikbaar gesteld en advies over de leverancier voor de oude fruitrassen is gegeven door Ruud Steggerda van Landschapsbeheer Zuid-Holland.

2. Boomgaard Veelust

Boomgaard Veelust behoorde bij de naastgelegen boerderij Veelust, Abtswoude 19 in de gemeente Delft.

De al genoemde geriefhoutbosjes kennen elk hun eigen ontstaansgrond en geschiedenis. Sommigen zijn ontstaan tijdens de epidemieën van veepest, die de achttiende eeuw teisterden. Er werd dan een groot gat gegraven, waarin de lijken van het vee verbrand werden. Het gat werd weer dichtgegooid en omgeven door een sloot om het nieuw aangevoerde en gezonde vee er uit te houden. Het eilandje werd beplant met diverse boomsoorten, zoals wilgen, essen, iepen en elzen. Dit hout werd ten gerieve van de boer als paalhout, vlechthout, klompenhout en hardhout gebruikt op de boerderij. Andere bosjes, zoals die van Boomgaard Veelust, hadden en hebben, naast het leveren van hout, een windkeringsfunctie voor de daarachter gelegen boomgaarden. In zo'n geval wordt het bosje een houtwal genoemd. Vanwege de heersende westenwinden in de Lage Abtswoudsche Polder liggen deze houtwallen allemaal aan de westkant van de boomgaarden.

¹ Hart, H.G.Th. van 't. *Project Inventarisatie Geriefhoutbosjes Abtswoudse Bos*, KNNV afd. Regio Delft, 21 december 2006

Boomgaard Veelust komt al voor op het Kaartblad Schipluiden van de Grote Historische Atlas van 1888. De boomgaard met houtwal, moestuin en bessenstruiken ligt ten zuiden van de boerderij. De bestaande oppervlakte van boomgaard plus houtwal is 22 x 20 meter en de uit te breiden oppervlakte is 22 x 80 meter. De deels vervallen houtwal en boomgaard zijn aan drie zijden beschermd met een goed uitgebaggerde sloot en grenzen aan de achterzijde aan een bosperceel van het Abtswoudse Bos. Toegang is mogelijk via een dam over de sloot aan de oostzijde en via een houten vlonder over de sloot naast het erf van Abtswoude 19. De boomgaard zal worden gebruikt voor biologielessen van scholen en voor excursies. Het onderhoud wordt uitgevoerd op zaterdagochtenden door de vrijwilligersgroep KNNV Natuurbeheer Abtswoude, die inmiddels bestaat uit circa dertig mensen. Bijzonder is dat de direct omwonenden uit enthousiasme hun medewerking hebben aangeboden. De boomgaard ligt op het kruispunt van de weg Abtswoude en het aangrenzende Sint Maartensrechtpad en is van daaruit goed te zien. Het is een door recreanten druk gebruikte route en de bloeiende boomgaard zal vooral in de lente een prachtig beeld gaan opleveren.

1888 Kaartblad Schipluiden, Grote Historische Atlas

3. Restauratie

De houtwal van wilgen, essen, elzen en iepen is geknot. Dode prunussen en opslag zijn verwijderd. Van de oude boomgaard zijn vier peren en een pruim blijven staan. Er zijn 4 walnoten en 24 verschillende nieuwe fruitbomen van oud-Hollandse rassen aangeplant. Langs de noordelijke sloot zijn 12 nieuwe wilgen gepoot. De moestuin is hersteld en er zijn nieuwe bessenstruiken geplaatst. De boomgaard zal door schapen worden beweid. Hiervoor is gekozen voor het Ouessantschaap of het Bretonse dwergschaap. Het is het kleinste schapenras ter wereld. Het ras is oorspronkelijk afkomstig van het eilandje "Ile

d'Ouessant " dat ligt in de Atlantische oceaan voor de westkust van Bretagne. Vanwege de barre weersomstandigheden ontstond een klein maar zeer gehard schaap. Het ras wordt door liefhebbers in stand gehouden en is vrij zeldzaam. Het totaal aan Ouessantschape (Frankrijk, België en Nederland) bedraagt nog geen 3000. Voor de schapen moesten een aantal maatregelen worden getroffen. De toegangsdam en brug zijn voorzien van hekken. Aan de achterzijde is een houtril aangelegd en een tweede houtril is geplaatst achter de houtwal om deze tegen de schapen te beschermen. Ook zijn alle fruitbomen, de wilgen en de moestuin van schapengaas voorzien.

Voor beschutting van de schapen is een schapenstal gebouwd met oude dakpannen, waarop een sedumdak wordt aangelegd. De twee houtrillen worden om de drie jaar weer aangevuld met takken afkomstig uit de houtwal, zodat dit afvalhout niet hoeft te worden afgevoerd. De houtrillen vormen een goede nestgelegenheid voor egels, vogels en insecten. Van alle stenen die bij de restauratie uit de bodem kwamen is een salamandermuur gebouwd.

Oma Van Leeuwen aan het werk in haar moestuin rond 1980

Bijenkasten zijn geplaatst door de Imkervereniging Westland om de bestuiving van de fruitbomen te bevorderen. Verder is een torenvalkkast geplaatst. Bijzonder is ook de plaatsing van een steenuilenkast. Langs Abtswoude worden regelmatig steenuiltjes gezien. Zo heeft de dichtbijgelegen boerderij Windlust op Abtswoude 48 een broedpaar in een kast in de boomgaard. Midden-Delfland is een concentratiegebied voor de steenuil en de boomgaard en omgeving is voor deze uilensoort een geschikte biotoop. De komst van een paartje steenuilen zal de bekroning zijn van de restauratie.

4. Beschrijving vruchtbomen

1. Appel: Malus d. Syden Hempje

Handpeer. Rijptijd: oktober. Eetbaar tussen november en maart. Kleine prachtig roodgekleurde appels. Bij het poetsen komt een diepe glans tevoorschijn. De smaak is fijn, vrij zacht en zeer saprijk. Een frisse nasmaak. Bruikbaar voor elk doel, behalve drogen. Oud ras uit Engeland (Sydenham) dat al in 1740 wordt beschreven.

2. Appel: Malus d. Tydemans Early

Zomerappel. Rijptijd: augustus/september. Deze grote helderrode appel met

crèmekleurige ondergrond is lichtzuur en aromatisch. Niet zelfbestuivend.

3. Appel: Malus d. Court-Pendu

Handappel. Rijptijd: begin september. Kleine, lekkere eetappel. Saprijk en zachtzuur, bewaarbaar tot januari. Niet zelfbestuivend.

4. Appel: Malus d. Beauty of Bath

Handappel. Rijptijd: begin augustus. Uiterlijk: groen met veel rood aan zonzijde, bij rijpheid geel-rood, klein, meer breed dan hoog. Vruchtvlees: geelachtig, saprijk, zachtzuur.

5. Appel: Malus d. Hermien van Eibergen

Handappel. Rijptijd: oktober. Zoetzure appel. Geel met rood gestreept.

6. Appel: Malus d. Dülmener Rosenapfel

Hand- keukenpeer. Rijptijd: september. Te gebruiken tot december. Zacht, sappig zoetzuur aroma.

7. Appel: Malus d. Campagnezoet

Zoete appel. Rijptijd: half september. Deze stevige appel i slang te bewaren en goed geschikt voor drogen. Mooie rode blos. Niet zelfbestuivend.

8. Appel: Malus d. Roda Mantet

Handappel. Rijptijd: half augustus. Vrij zachte vrucht met goede smaak. Is een goede bestuiver voor veel rassen. Niet zelfbestuivend.

9. Appel: Malus d. Rode Dijkmanszoet

Kook- dessertappel. Rijptijd: september – oktober. Deze groengele appel met bles is een zoete droogappel. Weinig gevoelig voor ziektes. Niet zelfbestuivend.

10. Peer: Pyrus c. Beurré Alexandre Lucas

Handpeer. Rijptijd: begin oktober. Te gebruiken tot en met december. Kleur: groen en bij rijping groenachtig tot roodachtig geel. Sappig, zacht-zoet, zwak zurig, zwak aromatisch, afhankelijk van standplaats en weersomstandigheden zeer smakelijk tot smakeloos. Weinig gevoelig voor ziektes. Niet zelfbestuivend. Oud ras uit 1870 uit Frankrijk

11. Peer: Pyrus c. Supertrévoux

Handpeer. Rijptijd: tweede helft augustus. Uiterlijk: grote vrucht, stomp. bruinrode blos op gele ondergrond. Frisse handpeer. Niet zelfbestuivend.

12. Peer: Pyrus c. Kruidenierspeer (Oomskinderpeer)

Hoogstam. Handpeer. Rijptijd: juli/augustus. Binnen een paar dagen na de oogst eten. Deze kleine groene peer heeft een goede rinse smaak en is weinig gevoelig voor ziektes. Afkomst onbekend. Is rond 1900 door de familie Kruidenier in Zuid-Holland gekweekt.

13. Peer: Pyrus c. Williams Duchesse

Handpeer. Rijptijd: oktober/november. Deze dikke, gele peer met blos heeft een goede smaak. Weinig gevoelig voor ziektes. Niet zelfbestuivend.

14. Peer: Pyrus c. Noordhollandse Suikerpeer

Hand- stoofpeer (bij vroege pluk). Rijptijd: augustus/september. Deze kleine, ronde peer heeft een goede smaak. Zoet, weinig aroma, spoedig melig. Hard groen, bij rijpheid geelgroen met roestpuntjes en rond de steel vol roest. Weinig gevoelig voor ziektes. Sterke groeier. Niet zelfbestuivend. Vermoedelijk van Nederlandse oorsprong rond 1800.

15. Peer: Pyrus c. Williams

Handpeer. Rijptijd: oktober/november. Deze dikke, gele peer met blos heeft een goede smaak. Weinig gevoelig voor ziektes. Zelfbestuivend.

16. Kweeper: Cydonia Oblonga Ludovic

Rijptijd: begin oktober. Groei: matig. Horizontale takken. Bloeitijd: mei. Standplaats: zon/halfschaduw. Vochtige grond. Vrucht: klein en appelvormig. Kwaliteit: tamelijk goed tot goed. Te verwerken in marmelades en jams.

17. Peer: Pyrus c. Triomphe de Vienne

Handpeer. Rijptijd: september/oktober. Deze grote groene peer heeft een goede smaak en is bijzonder sappig.

18. Peer: Pyrus c. Clapp's Favourite

Handpeer. Rijptijd: eind september. Deze peer is tamelijk groot en weinig gevoelig voor ziektes. Niet zelfbestuivend.

19. Peer: Pyrus c. Beurré Hardy

Rijptijd: eind september. Deze tamelijk grote, roestbruine peren zijn goed van smaak. Al een oud ras. Niet zelfbestuivend.

20. Pruim: Prunus d. Mirabelle de Nancy

Kroosje of kroosjespruim. Rijptijd: half augustus. Deze pruim is rond en geel met rood gestippeld. Tamelijk sappig, zoet, smaak zeer goed, met speciaal aangenaam gesuikerd aroma. Fijn en zacht. Weinig gevoelig voor ziektes. Zelfbestuivend. Uit Azië in Frankrijk geïmporteerd rond 1500 door koning René van Anjou.

21. Moerbeï: Morus Alba Platanifolia

Witte moerbeï met plataanachtige bladeren. Rijptijd: half augustus. Standplaats: zon/halfschaduw. Productiviteit: vroeg, rijk en regelmatig. Vruchtuiterlijk: klein, donker rood.

22. Notenboom: Juglans Regia

Hoogte 15 meter en hoger. Bladkleur: groen. Standplaats: alle. Grondsoort: alle. Aromatisch geurende bladeren. Rijptijd: oktober.

23. Notenboom: Juglans Regia

24. Notenboom: Juglans Regia

25. Notenboom: Juglans Regia

26. Pruim: Prunus d. Anna Späth

Rijptijd: oktober. De vrucht is tamelijk groot, ovaal tot rond, roodblauw. Vruchtvlees is geelgroen, sappig, goede smaak. Niet zelfbestuivend. Afkomstig uit Hongarije rond 1870.

27. Pruim: Prunus d. Monsieur Hâtif

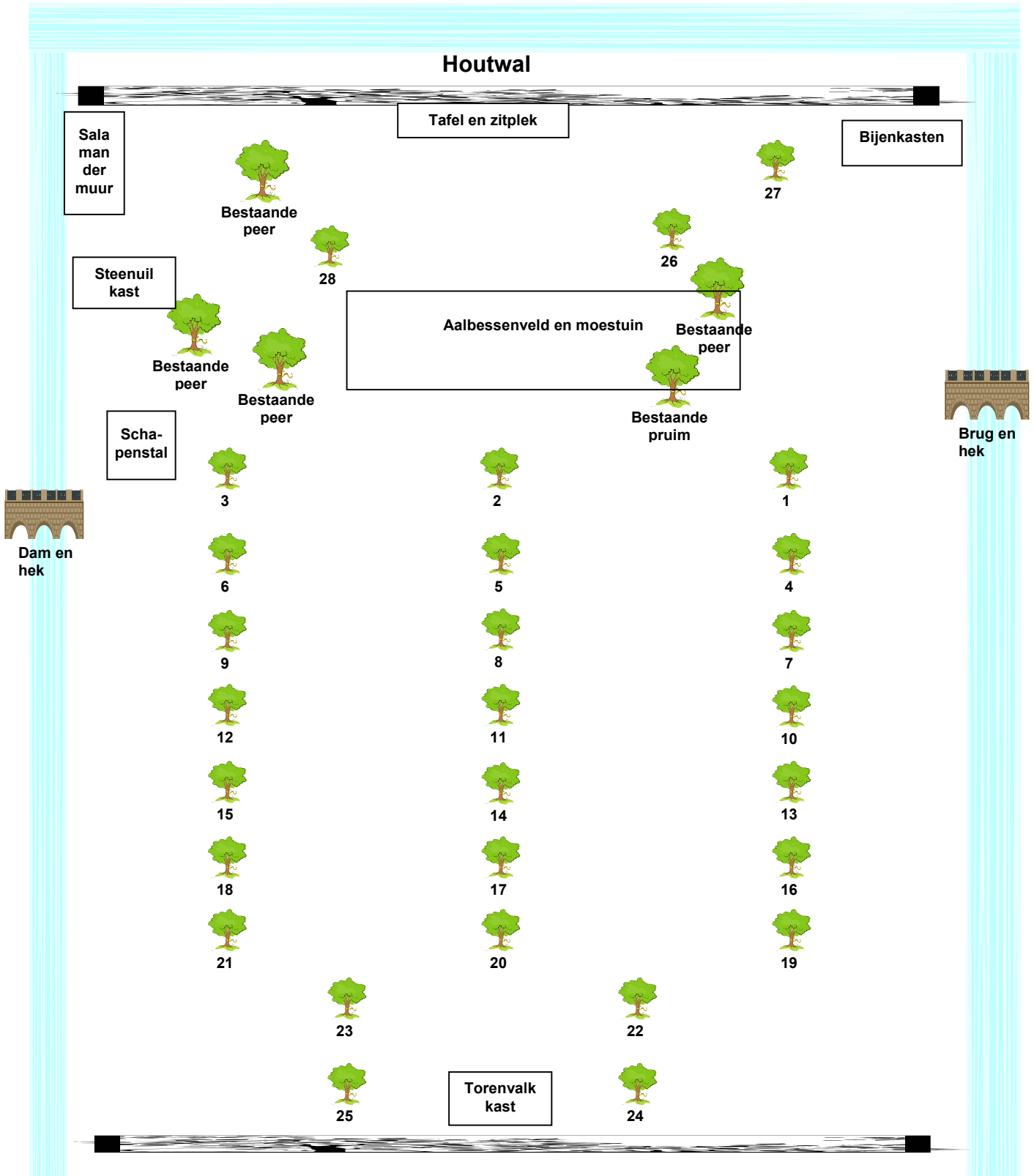
Franse wijnpruim. Rijptijd: half augustus. Deze vrucht is langwerpig, rond en paars van kleur. Vruchtvlees is geel. Niet zelfbestuivend. Franse herkomst rond 1768.

28. Pruim: Prunus d. Hauszwetsche

Zoete kwets. Rijptijd: september/oktober. Deze grote pruim heeft een zwartblauwe schil. Het vruchtvlees is groengeel en zoet van smaak. Zelfbestuivend. Was al in de Romeinse tijd bekend.

Bijlage 1

Boomgaard Veelust, Abtswoude 19

Sint Maartensnachtpaed

Opvarend

Wierde

bank

Wielroten

Vierse Penen, appen en pinnumen

Pichwickset

Bestaande Penen

Schapeafdale

Vierse Knotwigen

Geneftandwaer

tegeny Abtsworde iq Abc

MIJN 1000

Abtsworde

